

De juridische en fiscale aspecten van de uitvaartverzekering

Een uitvaartverzekering is een levensverzekering die als doel heeft de uitvaartkosten van de overledene deels of volledig te dekken. Een hele geruststelling, want zo hoeven de nabestaanden zich later geen financiële zorgen te maken over de uitvaart.

Het DELA Uitvaartzorgplan is de uitvaartverzekering van DELA. Ze biedt verzekerden en hun nabestaanden naast financiële gemoedsrust ook emotionele en praktische bijstand. Zo komt er na de uitvaart een consulent nabestaandenzorg langs om de familieleden te adviseren en te helpen bij de praktische en administratieve besommingen. Daarnaast kunnen ze rekenen op extra diensten waaronder repatriëring, vervroegde terugkeer van familieleden, gezinshulp, psychologische bijstand en een telefonische hulplijn. DELA heeft ook een eigen netwerk van kwaliteitsvolle uitvaartondernemers die de uitvaart kunnen regelen. Als u dat wenst uiteraard, want de keuze van de uitvaartondernemer is vrij. **Ga naar dela.be voor meer informatie of een vrijblijvende premieberekening.**

Hierna volgt eerst een korte analyse van de juridische kenmerken van de uitvaartverzekering als levensverzekering, met bijzondere aandacht voor de verschillende begunstigingsclausules.

Daarna bespreken we de fiscale aspecten van de uitvaartverzekering, waarbij onze aandacht gaat naar de (Vlaamse) erfbelasting.

1. Juridische analyse van de uitvaartverzekering

1.1 De kenmerken van een levensverzekering

De uitvaartverzekering is in eerste instantie een **levensverzekering**. Dat betekent dat een persoon (de verzekeringnemer) een overeenkomst sluit met een verzekeraar. De verzekeringsovereenkomst bepaalt dat als een persoon (de verzekerde of het verzekerd hoofd) overlijdt, de verzekeraar een uitkering zal uitbetalen aan een begunstigde (de begunstigde bij overlijden). Daarvoor moet de verzekeringnemer premies storten, zodat de verzekeraar op een later tijdstip de uitkering zal uitbetalen aan de begunstigde.

De betrokken personen bij een levensverzekering zijn:

- De verzekeraar
- De verzekeringnemer
- De verzekerde
- De begunstigde bij overlijden

Een levensverzekering heeft verschillende mogelijke **vormen**, afhankelijk van welke rollen de verzekeringnemer, de verzekerde en de begunstigde vervullen.

De meest voorkomende vorm van een levensverzekering is AAB: verzekeringnemer (A) – verzekerde (zelfde persoon, A) – begunstigde bij overlijden (B).

Voorbeeld

Vader Jan (A) sluit een levensverzekering met als verzekerd risico zijn eigen overlijden (A) en met als begunstigde bij overlijden zijn dochter Tine (B).

Andere mogelijke vormen zijn ABA (vaak tussen echtgenoten) en ABC (komt minder vaak voor).

Welke rol speelt elk van de bij een levensverzekering betrokken personen?

1. De verzekeraar of de verzekeringsmaatschappij

De verzekeraar sluit de levensverzekeringsovereenkomst met de verzekeringnemer, volgens de overeengekomen voorwaarden. Hiermee verbindt de verzekeraar zich ertoe om een uitkering uit te betalen aan de begunstigde als het 'verzekerd feit' zich voordoet: het overlijden van de verzekerde. In ruil ontvangt de verzekeraar hiervoor van de verzekeringnemer een premie ontvangt.

Een levensverzekering is dus in de regel een 'contract ten bezwarende titel': de ene partij doet iets en de andere partij doet iets terug. Concreet: de verzekeraar zal een prestatie uitbetalen aan een bepaalde derde op een bepaald tijdstip, terwijl de verzekeringnemer hiervoor een premie betaalt.

Eventuele wijzigingen aan de levensverzekering/polis gebeuren bij de verzekeraar. Bijvoorbeeld de wijziging van een begunstigde of de (gedeeltelijke) afkoop van de verzekeringspolis. Die wijzigingen worden dan via een bijvoegsel of een zogenaamd avenant bij de verzekeringspolis opgenomen.

2. De verzekeringnemer

De verzekeringnemer is de centrale figuur bij de levensverzekering en legt de spelregels vast. Hij of zij:

- sluit de levensverzekering af met de verzekeraar
- stort de premie(s)
- bepaalt in samenspraak met de verzekeraar het verzekerd risico (dat is de persoon wiens overlijden aanleiding geeft tot de uitkering)
- bepaalt de begunstigde van de uitkering

Tijdens de looptijd van de levensverzekeringsovereenkomst heeft de verzekeringnemer nog belangrijke rechten. Zo kan hij/zij:

- de levensverzekering deels of volledig afkopen
- de begunstiging wijzigen of herroepen
- een subsidiaire begunstigde aanduiden

3. De verzekerde of het verzekerd hoofd

De verzekerde is een persoon die de verzekeringnemer aanduidt, maar die zelf geen actieve rol vervult. Vaak zijn de verzekeringnemer en de verzekerde één en dezelfde persoon, maar dat zorgt niet voor bijkomende rechten of plichten.

De verzekerde heeft één 'rol': zijn of haar leven. Zolang de verzekerde leeft, hoeft de verzekeraar niets te doen. Maar zodra de verzekerde overlijdt, moet de verzekeraar zijn verbintenis nakomen en een uitkering betalen aan de begunstigde bij overlijden.

4. De begunstigde bij overlijden

De begunstigde bij overlijden is de persoon die de verzekeringnemer aanduidde om een uitkering te ontvangen van de verzekeraar. De uitkering die de begunstigde zal genieten komt niet rechtstreeks van de verzekeringnemer, maar is bedongen door de verzekeringnemer. Door de levensverzekeringsovereenkomst heeft de begunstigde bij het overlijden van de verzekeraar een vordering op de verzekeraar. Zolang de verzekerde leeft, heeft de begunstigde weinig of geen rechten. Bovendien kan de verzekeringnemer de begunstiging altijd wijzigen of herroepen. Maar zodra de verzekerde overlijdt, ontstaat er een vordering van de begunstigde op de verzekeraar.

1.2 Een begunstigingsclausule kiezen

Het aanduiden van een begunstigde is een recht dat toebehoort aan de verzekeringnemer. Hij/zij kan de begunstigde kiezen bij het sluiten van de levensverzekeringsovereenkomst, maar kan dat ook op elk later tijdstip wijzigen of herroepen.

De begunstigde bij overlijden krijgt bij het overlijden van de verzekerde een rechtstreekse vordering op de verzekeringsmaatschappij (niet op de verzekeringnemer).

Het is van groot belang dat de verzekeringnemer een begunstigingsclausule opmaakt volgens zijn of haar wensen. Daarvoor is het belangrijk te weten hoe een verzekeringsmaatschappij moet omgaan met een bepaalde begunstigingsclausule.

Er is een eerste belangrijk onderscheid te maken tussen een uitkering die toekomt aan:

1. de nalatenschap
2. een andere begunstigde

1. De begunstigde is de nalatenschap van de verzekeringnemer

In alle gevallen dat de begunstigde van de levensverzekering de nalatenschap is, wordt de uitkering verdeeld volgens de regels van het erfrecht.

Wanneer is de begunstigde van de levensverzekering de nalatenschap? Bij volgende begunstigingsclausules:

- mijn nalatenschap
- mijn wettelijke erfgenamen
- by default = nalatenschap verzekeringnemer

Er zijn geen begunstigde (meer): er werd geen begunstigde aangeduid, alle begunstigden zijn overleden of alle begunstigden weigerden de uitkering.

De uitkering van de levensverzekering komt in die gevallen toe aan de nalatenschap. Ze zal samen met de andere goederen in de nalatenschap verdeeld worden volgens de regels van het erfrecht. Een testament wijzigt dit erfrecht en dus ook wie de uitkering van de levensverzekering zal ontvangen.

2. De begunstigde is niet de nalatenschap

In alle gevallen dat de begunstigde van de levensverzekering niet de nalatenschap is, worden de regels van de verzekeringswet gevolgd om te bepalen wie recht heeft op de uitkering van de levensverzekering.

Generieke begunstiging of begunstiging bij naam

Er zijn twee soorten begunstiging: een generieke begunstiging (soortnaam, bijvoorbeeld 'kinderen', 'echtgenote' of 'broers en zussen') en een nominatieve begunstiging (bijvoorbeeld 'Jan' of 'Jan en Mieke').

Voor verwanten is een generieke begunstiging aan te raden, om later geboren verwanten niet te benadelen. Als u bijvoorbeeld uw kleinkinderen bij naam opsomt in de begunstigingsclausule, dan zullen later geboren kleinkinderen geen deel van de uitkering ontvangen.

Meerdere begunstigden

Als u meerdere begunstigden heeft aangeduid als begunstigde, zonder rangorde tussen hen onderling, dan ontvangen zij elk een gelijk deel van de uitkering van de levensverzekering. Behalve als u een andere verdeelsleutel heeft voorzien.

Voorbeeld

- 'Jan en Mieke': ieder krijgt 50% van de uitkering.
- 'Jan ten belope van 75%, en Mieke ten belope van 25%': Jan krijgt 75%, Mieke krijgt 25%.
- 'Jan, bij ontstentenis Mieke, bij ontstentenis Tom': Jan krijgt de volledige uitkering, tenzij hij overleden zou zijn of de uitkering zou weigeren. Dan komt de uitkering toe aan Mieke, enzovoort. Mieke is de subsidiaire begunstigde.

Er is één uitzondering op de regel dat meerdere begunstigten ieder een gelijk deel krijgen, namelijk voor de echtgenoot samen met de kinderen. Als ze beiden als begunstigten worden aangeduid, ontvangt de echtgenoot altijd de helft en de kinderen de andere helft van de uitkering. Dit ongeacht of zij generiek dan wel nominatief worden begunstigd.

Wat als een begunstigde is overleden op het ogenblik van uitkering?

De begunstigde die is overleden kan de uitkering niet meer genieten. Wie krijgt dan de uitkering van de levensverzekering?

Dat zijn (in volgorde):

- De afstammelingen van de overleden begunstigde. Dat is enkel als de overleden begunstigde een overleden generiek aangeduid kind was.
- Zo niet, de subsidiaire begunstigde.
- Zo niet, de nalatenschap van de verzekeringnemer (by default).

Voorbeeld 1

Jan heeft een levensverzekering met als begunstigde zijn zoon. De clause luidt: 'Tom'.
Op 01.11.2021 overlijdt Jan. Zijn zoon Tom is al eerder overleden.

Wie krijgt de uitkering?

De nalatenschap van Jan.

Voorbeeld 2

Jan heeft een levensverzekering met als begunstigde zijn kinderen: zoon Tom en dochter Tine.
De clause luidt: 'mijn kinderen'.
Op 01.11.2021 overlijdt Jan. Zijn zoon Tom is al eerder overleden en had zelf twee kinderen.

Wie krijgt de uitkering?

Tine voor de helft, de kinderen van Tom voor de andere helft.

Wat als de begunstiging was opgesteld met de clause 'Tom en Tine', maar Tom al overleden is? Dan komt de uitkering volledig aan Tine toe. Er is immers geen plaatsvervulling bij een nominatief overleden kind.

Wijzigt een testament de begunstigingsclause?

Als de nalatenschap van de verzekeringnemer de begunstigde is, dan komt de uitkering van de levensverzekering toe aan de nalatenschap en wordt deze verdeeld volgens het erfrecht. Een testament wijzigt dus de verdeling van de uitkering, voor zover het testament het erfrecht aanpast.

Is een andere persoon dan de nalatenschap de begunstigde? Dan wijzigt een testament deze begunstigingsclause niet. Tenzij een clause in het testament zich expliciet uitspreekt over de begunstiging van de levensverzekeringen.

Het is dus mogelijk om in een testament de begunstigingsclause te wijzigen, maar dan moet het expliciet vermeld worden. Bovendien is het dan aan te raden om de verzekeraar op de hoogte te brengen van deze wijziging. Anders zal deze de uitkering uitbetalen aan de begunstigde die haar gekend is.

Wat gebeurt er met de uitkering van een levensverzekering als de begunstigde de nalatenschap verwerpt?
Als de nalatenschap (van de verzekeringnemer) de begunstigde is van de levensverzekering, dan heeft de verwerper geen enkele aanspraak meer op de nalatenschap. Dus ook niet op de uitkering van de levensverzekering.

Is de begunstigde echter een andere persoon dan de nalatenschap, bijvoorbeeld de verwerper zelf? Dan heeft de verwerping van de nalatenschap **geen** invloed op de vordering die hij/zij heeft op de verzekeraar op grond van de begunstigingsclausule.

Voorbeeld

Jan heeft één zoon, Tom. Jan overlijdt en laat een vermogen na van 50.000 euro. Daarnaast is er een levensverzekering, met 'mijn kinderen' als begunstigingsclausule.

Tom verwerpt de nalatenschap van Jan en de nalatenschap komt automatisch toe aan de verdere erfgenamen van Jan.

De uitkering van de levensverzekering komt echter wel aan Tom toe, aangezien hij die niet verkrijgt via de verworpen nalatenschap, maar op contractuele basis via het beding in de levensverzekeringsovereenkomst.

2. Fiscale analyse van de uitvaartverzekering

2.1 Hoe wordt de uitkering van een uitvaartverzekering behandeld in de erfbelasting?

We lichten de heffing van erfbelasting op de uitkering van een uitvaartverzekering toe in een stappenplan.

Stap 1 Wie krijgt de uitkering?

1. Eén of meerdere nabestaanden

- De uitkering is **onderworpen aan erfbelasting** en moet integraal aangegeven worden bij Levensverzekeringen.
- Alle uitvaartkosten kunnen worden ingebracht als passiefpost.
Opmerking: als de begunstigde van de uitvaartverzekering de uitvaartkosten betaalt, dan mag dat vermeld worden bij het passief. VLABEL, de Vlaamse Belastingdienst, rekent dit passief dan rechtstreeks aan op de belastbare uitkering van de uitvaartverzekering.

2. De nalatenschap / de wettelijke erfgenamen

- De uitkering is **onderworpen aan erfbelasting** en moet integraal aangegeven worden bij 'Levensverzekeringen'. Maar als men het bij het roerend vermogen vermeldt, is dat niet echt fout.
- Alle **werkelijke** uitvaartkosten kunnen worden ingebracht als passiefpost (geen forfait).

3. Uitvaartondernemer

- Uitkering die dient voor betaling uitvaartkosten: **niet belastbaar in de erfbelasting** en dient niet aangegeven te worden
- Uitvaartkosten rechtstreeks betaald met uitkering: niet aftrekbaar als passief
Indien antwoord 3, ga verder naar STAP 2

Stap 2 Is de uitkering voldoende voor de uitvaart?

1. Neen: de opleg mag aangegeven worden als passief in de aangifte.
2. Ja: er is een saldo
Indien antwoord 2, ga verder naar STAP 3

Stap 3 Wie krijgt het saldo?

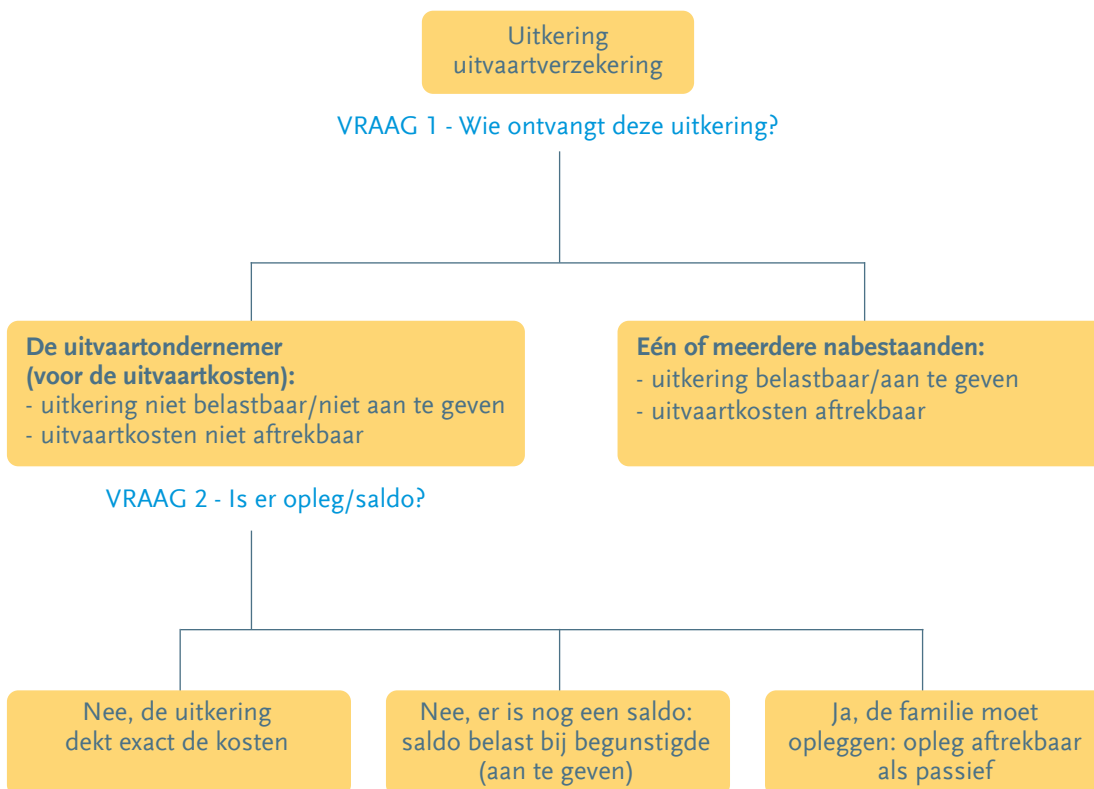
1. Eén of meerdere aangeduide personen (bijvoorbeeld 'Jan' of 'Jan en Tine' of 'mijn kinderen'): dit saldo is onderworpen aan erfbelasting en moet aangegeven worden bij 'Levensverzekeringen'.
2. De nalatenschap / de wettelijke erfgenamen / geen begunstigde aangeduid (= nalatenschap verzekeringnemer): het saldo wordt mee verdeeld met de andere goederen in de nalatenschap en is onderworpen aan erfbelasting, samen met de andere (roerende) goederen in de nalatenschap. Het saldo moet aangegeven worden bij 'Levensverzekeringen'. Maar als men het gewoon bij het roerend vermogen vermeldt, is dat niet echt fout.

Stap 4 Zijn er nog andere uitvaartkosten, die niet met de uitkering zijn betaald?

Opmerking: het gebeurt af en toe dat de uitvaartfactuur wel rechtstreeks wordt betaald door de uitkering van de uitvaartverzekering, maar dat de familie zelf de rouwmaaltijd of de concessie betaalt.

1. Nee: geen verder gevolg.
2. Ja: deze kosten die de familie toch zelf heeft betaald, mogen bij het passief worden aangegeven.

SCHEMA - Erf belasting op de uitkering van een uitvaartverzekering

Heeft de overledene een uitvaartverzekering afgesloten? Dan mogen de erfgenamen geen gebruik maken van het forfait voor de uitvaartkosten in de aangifte nalatenschap. De werkelijke kosten mogen wel nog aangegeven worden, maar alleen als die door de familie zelf betaald werden en niet rechtstreeks door de uitvaartverzekering.

Is dit verlies van het forfait een belangrijk nadeel voor nalatenschappen met een uitvaartverzekering?

In de meeste gevallen niet, omdat de nabestaanden beschikken over een uitkering die de uitvaartkosten werkelijk dekt. Het forfait voor de uitvaartkosten is gemiddeld een stukje hoger dan de werkelijk betaalde uitvaartkosten, wat slechts een beperkt fiscaal voordeel oplevert.

Voorbeeld

Jan overlijdt en heeft **géén** uitvaartverzekering. Hij laat 3 kinderen na en heeft een vermogen van 150.000 euro roerende goederen.

Ieder kind krijgt 50.000 euro, waarop 3% erfbelasting verschuldigd is.

Het forfait voor de uitvaartkosten mag in mindering worden gebracht, in plaats van de werkelijke kosten. Dit levert alleen een voordeel op als dit forfait hoger is dan de werkelijke kosten. Uiteraard moeten de kinderen de werkelijke kost van de uitvaart nog betalen, wat dan in mindering komt van het bedrag dat zij zullen ontvangen uit de nalatenschap.

Heeft Jan daarentegen **wél** een uitvaartverzekering? Dan dekt die de uitvaartkosten. De kinderen zullen dus netto meer ontvangen.

De erfbelasting wordt weliswaar berekend op een iets hoger bedrag, maar finaal houden de kinderen toch meer over dan zonder uitvaartverzekering.

2.2 Welke tarieven in de erfbelasting zijn de begunstigde van de verzekering verschuldigd?

Eerst nog even herhalen dat de begunstigde slechts erfbelasting verschuldigd is op:

- ofwel het saldo van de uitvaartverzekering dat hij/zij ontvangt
- ofwel op de volledige uitkering die hij/zij ontvangt, maar dan zijn de uitvaartkosten aftrekbaar

De belastbare uitkering wordt toegevoegd aan wat de begunstigde eventueel erft van de verzekeringnemer, als erfgenaam. Is de begunstigde een partner of afstammeling? Dan komt de uitkering bij het roerend erfdeel. Het roerend en het onroerend erfdeel worden voor deze erfgenamen afzonderlijk belast in de Vlaamse erfbelasting.

Dit zijn de tarieven in de Vlaamse erfbelasting:

Tarieven in rechte lijn en tussen partners

Erfdeel	Tarief
0 – 50.000	3%
50.000 – 250.000	9%
> 250.000	27%

De bovenstaande tarieven zijn verschuldigd door alle verwanten in rechte lijn (kinderen, kleinkinderen, ouders, ...) en partners (echtgenoten, wettelijk samenwonenden, feitelijk samenwonenden (mits voorwaarden)).

In deze categorie wordt iedere erfgenaam afzonderlijk belast tegen de bovenstaande tarieven. Bovendien wordt voor iedere erfgenaam het roerend en het onroerend erfdeel ook gesplitst belast.

Voorbeeld 1

Jan overlijdt en laat 100.000 euro roerende goederen na aan zijn dochter Tine. Daarnaast ontvangt zij nog een uitkering van een levensverzekering van 5.000 euro.

Tine heeft een belastbaar roerend erfdeel van 105.000 euro, dat deels onderworpen is aan 3% (tot 50.000 euro) en deels aan 9% (tot 105.000 euro). Tine zal 6.450 euro erfbelasting moeten betalen.

Voorbeeld 2

Jan overlijdt en laat 100.000 euro roerende goederen na aan zijn dochter Tine. Kleinzoon Jef is begunstigde van een levensverzekering voor 4.000 euro.

Tine heeft een belastbaar roerend erfdeel van 100.000 euro, dat deels onderworpen is aan 3% (tot 50.000 euro) en deels aan 9% (tot 100.000 euro). Tine zal 6.000 euro erfbelasting moeten betalen.

Jef is 3% verschuldigd op de uitkering van de levensverzekering, maar er wordt nog een vermindering toegepast wegens 'bescheiden erfdeel', waardoor Jef geen erfbelasting verschuldigd is.

Tarief tussen broers en zussen

Erfdeel	Tarief
0 – 35.000	25%
35.000 – 75.000	30%
> 75.000	55%

De bovenstaande tarieven zijn verschuldigd door alle broers en zussen van de overledene.

In deze categorie wordt iedere erfgenaam ook afzonderlijk belast tegen de bovenstaande tarieven, maar is er geen splitsing tussen het roerend en het onroerend erfdeel van de overledene.

Voorbeeld

Jan overlijdt en laat 100.000 euro goederen na aan zijn zus Mieke. Daarnaast ontvangt Mieke nog een uitkering van een uitvaartverzekering voor 6.000 euro.

Mieke heeft een belastbaar erfdeel van 106.000 euro, dat deels onderworpen is aan 25% (tot 35.000 euro), deels aan 30% (tot 75.000 euro) en deels aan 55% (tot 106.000 euro). Mieke zal zo maar liefst 37.800 euro erfbelasting verschuldigd zijn op wat zij krijgt van haar broer Jan.

Tarief tussen alle anderen (vreemden in de volksmond)

Erfdeel	Tarief
0 – 35.000	25%
35.000 – 75.000	45%
> 75.000	55%

De bovenstaande tarieven zijn verschuldigd door alle andere personen, die zich niet in één van beide vorige categorieën bevinden. Het gaat dan bijvoorbeeld om neven en nichten, ooms en tantes, burens en vrienden, ...

In deze categorie worden alle erfgenamen/begunstigden in één keer belast tegen de bovenstaande tarieven op wat zij gezamenlijk ontvangen.

Aan dit naslagwerk kunnen geen rechten worden ontleend. Enkel de Algemene en Bijzondere Voorwaarden zijn bindend. Het bekendmaken, reproduceren, kopiëren, distribueren of elke andere vorm van verspreiding en/of gebruik van dit naslagwerk of onderdelen ervan, voor commerciële of andere doeleinden, is verboden.

*DELA Natura- en levensverzekeringen N.V. – Belgisch bijkantoor (ondernemingsnr. 0665.931.229) gelegen te Noorderplaats 5 bus 2 te 2000 Antwerpen, bijkantoor van DELA Natura- en levensverzekeringen N.V., vennootschap naar NL recht (KvK-nummer 17078393), gelegen te Oude Stadsgracht 1, 5611DD Eindhoven, NL, toegelaten voor Tak 21 levensverzekeringen onder codenr. 2864; fabrikant DELA Uitvaartzorgplan, levensverzekering Tak 21 onderworpen aan BE recht – dekt levenslang uw uitvaartkosten voor het bedrag waarvoor u verzekerd bent. Men is niet gedekt voor een overlijden dat het gevolg is van een uitgesloten risico, met name zelfmoord binnen het jaar na de inwerkingtreding van de polis; vrijwillige deelname aan collectieve gewelddaad/terreur of oorlog (professionele omstandigheden [bv. militairen, politie, brandweer] uitgezonderd); misdaad of wanbedrijf indien men deze als (mede)dader pleegde. Voor extra bijstand, psychologische bijstand, repatriëring & vervroegde terugkeer gelden specifieke beperkingen en uitsluitingen. Deze vindt u terug in de Algemene Voorwaarden. Offerte, premieberekening en Algemene Voorwaarden: www.dela.be en/of uw makelaar. Klachten: contact@dela.be of Ombudsman Verzekeringen (de Meeûsplantsoen 35, 1000 Brussel). Indien u kosteloos een kopie wenst van de Algemene Voorwaarden, gelieve een e-mail te richten aan info@dela.be. Aan deze tekst kunnen geen rechten worden ontleend. Enkel de Algemene en Bijzondere Voorwaarden zijn bindend.